

Geachte dames en heren,

Woensdag 20 januari a.s. debatteert u met de ministers De Jonge en van Ark over Governance in de zorgsector, Inspectie IGJ, patiënten en cliëntenrechten en Zorgfraude.

Vanuit de VNG willen we u het volgende meegeven over Zorgfraude:

1. De aandacht voor de **aanpak van zorgfraude door gemeenten** groeit. Casuïstiek en verhalen in de media tonen de noodzaak daarvoor ondubbelzinnig aan. Ze laten ook zien dat de fraude zich in verschillende vormen manifesteert. Het rapport '[Een wereld te winnen](#)' geeft inzicht in aard én aanpak van zorgfraude. Inmiddels zijn ruim 50% van alle gemeenten aangesloten op het Informatie Knooppunt Zorgfraude (IKZ).
2. Gemeenten richten zich bij de inrichting van toezicht en handhaving vooral op **preventie**, om te voorkomen dat malafide zorgaanbieders ('zorgcowboys') hun intrede maken. Denk hierbij aan aanbesteding, inkoop en contractmanagement.
3. Goed toezicht en de bestrijding van Zorgfraude is complex en vraagt om voldoende **tijd en capaciteit**. Ook is de **gegevensdeling** binnen gemeenten en met ketenpartners lastig. Vanuit meerdere onderzoeken -- o.a. Evaluatieonderzoek VWS naar de ondersteuningsaanpak van de VNG en de uitvoeringstoets van het Wetsvoorstel *bevorderen samenwerking en rechtmatige zorg* -- blijkt dat tijd en capaciteit niet altijd voorhanden is. De VNG ondersteunt gemeenten bij de aanpak van zorgfraude.
4. Reactie VNG op het [IGJ-rapport Wmo-toezicht 2019](#), waarin we verklaren dat we ons aansluiten bij het pleidooi van de IGJ om te (blijven) bouwen aan krachtig Wmo-toezicht.

#### 1. **Gemeentelijke Investeringen**

Gemeenten zetten de continuïteit en kwaliteit van zorg en ondersteuning aan inwoners voorop. Dat blijft prioriteit, ook al kampen veel gemeenten met tekorten in het sociaal domein.

Tegelijkertijd maakt dit juist aandacht voor fraude noodzakelijk, omdat:

- we budgetten in de zorg ook daadwerkelijk ten goede willen laten komen aan onze inwoners;
- fraude meestal hand in hand gaat met gebrekkige kwaliteit door zorgaanbieders;
- De aanpak van zorgfraude zich primair richt op malafide zorgaanbieders/zorgcowboys die willens en wetens fraude plegen en vaak misbruik maken van kwetsbare cliënten.

Gemeenten werken samen met ketenpartners binnen het Informatie Knooppunt Zorgfraude (IKZ) voor een sluitende aanpak tegen zorgfraude. De *Wet bevorderen samenwerking en rechtmatige zorg*, die in voorbereiding is, borgt deze samenwerking. Ook wordt een waarschuwingsregister gerealiseerd van zorgaanbieders die gefraudeerd hebben ("zwarte lijst"), die gemeenten kunnen raadplegen.

## **2. Zorgcowboys**

Woekerwinsten in de publieke sector zijn principieel onwenselijk. Zeker nu veel gemeenten kampen met tekorten, is het ons een doorn in het oog dat er extreem hoge winsten gemaakt worden. Zorggeld moet naar de zorg en structureel hoge bedrijfsresultaten passen daar niet bij. Bij aanbieders die hun zaken financieel goed op orde hebben, hoeft echter niet per definitie sprake te zijn van fraude, fouten of slechte kwaliteit. Een gunstig financieel resultaat kan ook het gevolg zijn van efficiënte werkprocessen of succesvolle innovaties (waar we met de decentralisaties juist ook naar op zoek waren). Opvallend hoge winsten kunnen wel aanleiding geven tot nader onderzoek. Dat kan bijv. met contractgesprekken of een rechtmatigheidsonderzoek. Als blijkt dat het niet in de haak is moeten gemeenten natuurlijk stevig ingrijpen, bijvoorbeeld door het contract te beëindigen. Dit is wel een proces dat zorgvuldig doorlopen moet worden, met het oog op zorgcontinuïteit voor cliënten, betrokken werknemers en mogelijke claims van de aanbieder richting gemeente.

### **3a. Gegevensdeling en de aanpak van zorgfraude**

Het is vaak niet de cliënt die fraude pleegt, maar de zorgaanbieder die opzettelijk fout handelt met het oog op persoonlijk gewin. We zien bij gemeenten dan ook de beweging van toezicht op de budgethouder naar toezicht op de zorgverlener, maar constateren hierbij wel het volgende:

- a. Juridische instrumenten, zeker rond gegevensdeling, zijn suboptimaal;
- b. Interne systemen van gemeenten zijn nog niet ingericht om signalen en onderzoeken te registreren op basis van zorgaanbieders i.p.v. cliënten/budgethouders.

### **3b. Toezicht en Handhaving: focus op preventie**

We zien dat gemeenten steeds meer aandacht hebben voor doelmatige en rechtmatige besteding van de middelen. Dit is een lerend proces. Steeds meer gemeenten focussen op een meer preventieve aanpak. Denk daarbij aan het inrichten van beleid en drempels aan de voorkant zodat er vanuit inkoop en contractmanagement ook betere afspraken tussen gemeenten en zorgaanbieders gemaakt worden op het gebied van kwaliteit van de dienstverlening en bv. winstmarges. En er zijn gemeenten die dezelfde eisen stellen aan zowel de gecontracteerde zorgaanbieders als de pgb-zorgaanbieders.

### **3c. Onderzoek een wereld te winnen - aandacht voor meer integraal toezicht**

De VNG ziet dat de aandacht voor de aanpak van zorgfraude door gemeenten groeit. Dat is nodig: uit het onderzoek 'Een wereld te winnen' blijkt dat zorgfraude momenteel lastig is vast te stellen, talrijke methoden kent en vaak een georganiseerd karakter heeft. Het onderzoek heeft geresulteerd in een unieke fenomenestudie naar zorgfraude.

Voor het eerst sinds de decentralisaties sociaal domein (2015) wordt in de volle breedte in beeld gebracht hoe zorgfraude door zorgaanbieders wordt gepleegd; de relatieve eenvoud waarmee dat gebeurt is alarmerend te noemen. Zes fraudestrategieën en maar liefst 63 tactieken zijn gevonden en passeren de revue. Het rapport eindigt met 11 veelal concrete aanbevelingen aan het adres van gemeentebesturen, het Rijk en VNG zelf.

Het is van belang om fraudepreventie en -bestrijding in te bedden in het ambtelijk en bestuurlijk handelen. De komende jaren zullen wij gemeenten daarbij ondersteunen. Tegelijkertijd blijven we in gesprek met het kabinet, omdat ook daar nog een taak ligt voor het mogelijk maken van effectief toezicht.

Georganiseerde criminaliteit, ondermijning en zorgfraude gaan soms samen. Daartegen moeten we stevig optreden. En dit gebeurt ook in de praktijk. Hierbij wordt er ook samengewerkt met de RIEC's.

De VNG verkent samen met gemeenten en VWS in welke mate een gezamenlijke (regionale) interventie-aanpak door gemeenten en ketenpartners in 2021 kan worden beproefd.

In dit kwartaal verwachten we de uitkomsten van een onderzoek door de Inspectie SZW dat als doel heeft een meetmethodiek voor de omvang van zorgfraude vast te stellen.

### 3d. Ondersteuning gemeenten

Het ondersteuningsprogramma van de VNG, gefinancierd door VWS, ondersteunt gemeenten bij de ontwikkeling van toezicht en handhaving:

- Om gemeenten goed te kunnen ondersteunen is o.a. een Routekaart ontwikkeld: <https://vng.nl/artikelen/routekaart-toezicht-handhaving-en-naleving-wmo-2015-en-jeugdwet>. De routekaart Toezicht, Handhaving en Naleving | Wmo 2015 en Jeugdwet, geeft gemeenten aan de hand van vier fasen inzicht in alle stappen en activiteiten die nodig zijn voor een effectieve inrichting en uitvoering van de preventie-, toezichts- en handhavingstaken. Bij elke stap staan informatie en instrumenten, zoals factsheets, handreikingen, community, (online) trainingen en gemeentelijke praktijkvoorbeelden, die hierbij helpen.
- Om fraude binnen het PGB te voorkomen is begin 2020 het [pgb-fraudebarrièremodel](#) gelanceerd.
- Daarnaast is er een pressure cooker [Toezichtformule PGB Naleving](#) georganiseerd waarin is gewerkt aan een sterker dienstverleningsconcept rond het verstrekken van pgb's. Tijdens de pressure cooker zijn oplossingen bedacht om fraude met het persoonsgebonden budget te voorkomen.
- Samen met de TSD (Toezicht Sociaal Domein) is een [tool](#) ontwikkeld om gemeenten te ondersteunen bij het uitvoeren van hun toezichttaken. In het interactieve overzicht komen onder meer de samenhang tussen de verschillende toezichttaken, de samenwerking met interne en externe partijen en wat nodig is voor toezicht en handhaving aan bod.

### 4. Reactie VNG op IGJ-rapport

De IGJ is in haar rapport Wmo-toezicht 2019 kritisch en stelt dat het tempo waarin het toezicht zich ontwikkelt bij gemeenten, omhoog moet. Ook heeft de IGJ dit jaar de betrokkenheid van de gemeenteraad bij het Wmo-toezicht onderzocht. Uit de peiling blijkt dat de gemeenteraad nog geen krachtige rol pakt.

De VNG is van mening dat gedegen toezicht een randvoorwaarde is voor goede, veilige en rechtmatige Wmo-ondersteuning. We sluiten ons dan ook aan bij het pleidooi van de IGJ om te (blijven) bouwen aan krachtig Wmo-toezicht.

Tegelijkertijd constateren we dat er gemeenten zijn waar het toezicht nog in de kinderschoenen staat, of waar het college - niet zelden vanwege krappe budgetten in het sociaal domein - kiest voor een beperkte invulling van de toezichttaak. Wij roepen alle gemeenten op om na te gaan of het Wmo-toezicht stevig genoeg verankerd is in de kwaliteitscyclus. VNG en gemeenten pleiten er voor dat de financiële positie van gemeenten op orde is en wordt versterkt.

U kunt altijd contact opnemen in het geval u nog nadere vragen hebt.